Verslag van de

Meet-up landelijke leernetwerken

3 april 2025 in Utrecht

Leernetwerken bij de Meet-up:

Federatie van Verloskundige samenwerkingsverbanden - Netwerk Regionale Consortia Geboortezorg - Radicale Vernieuwing - Nederland Zorgt Voor Elkaar - Landelijk CVA-kennisnetwerk - NVVC-Connect – ROS-netwerk – DIVOSA

Op 3 april 2024 vond een inspirerende Netwerken Meet-Up plaats bij Basecamp in Utrecht. Zorginstituut Nederland bracht bijna 70 deelnemers uit acht landelijke leernetwerken bij elkaar. Ook was team overheid gerepresenteerd met deelnemers vanuit de Nederlandse Zorgautoriteit, de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd en het Zorginstituut. Doel van de samenkomst was allereerst om kennis te maken en te horen hoe ieder vanuit z'n (eigen rol in het) eigen netwerk bezig is met de transitie van de zorg. Daarnaast was de middag ook bedoeld om de verschillende perspectieven te verbinden, te verkennen wat het grotere geheel is van ons werk aan de transitie en hoe elkaars krachten gebundeld en verrijkt kunnen worden. Ten slotte is de ontmoeting essentieel om manieren te vinden voor samenwerking aan een duurzame transitie naar een fundamenteel ander gezondheidssysteem.

Dagvoorzitter was Edwin van der Meer, bestuurder van het Boven 't IJ Ziekenhuis én van de Krijtmolenalliantie in Amsterdam noord. Hij zette de toon voor de bijeenkomst door de noodzaak van 'de beweging naar de voorkant' te onderstrepen, om de zorg de wijk in te brengen. Zijn missie is om zorg en welzijn bij elkaar te brengen. Die hebben elkaar nodig maar het zijn nog te veel gescheiden werelden. Als voorbeeld gaf hij de introductie van een gezondheidsloket in het Boven 't IJ-ziekenhuis. Zorgprofessionals wordt geleerd om patiënten warm over te dragen aan het welzijnsloket als op hun zorgvraag een sociaal antwoord passender is dan een medisch antwoord. Hij benadrukte dat de grote opgave is om van elkaar te leren, om gezamenlijk de beweging verder te kunnen brengen. Hij nodigde alle deelnemers uit om vooral met elkaar, en met begrip voor elkaar, aan de slag te gaan.

Kernvragen en transitiewijzen

In de aanloop naar de Meet-up hadden drie netwerken een vraag ingebracht waarover zij graag met de andere netwerken in gesprek wilden gaan op de bijeenkomst. Jan Smelik (NZVE), Monique Bergsma (Kennisnetwerk CVA Nederland) en Vera Jansweijer (Radicale Vernieuwing) lichtten achtereenvolgens hun vraag toe:

1. Wat is het grotere geheel als je kijkt naar de verschillende netwerken, de werkende mechanismen en hoe dit samenhangt?
2. Hoe kunnen de netwerken elkaar verder helpen in de transitie en leren transformeren?
3. Hoe kan de overheid dienstbaar zijn aan zorgzame buurten en leefgemeenschappen?

Ook aanwezig waren drie ‘transitiewijzen’ - Britt Kraaijeveld, Mare Knibbe en Roel van Raak - die elk vanuit hun eigen achtergrond en expertise gevraagd waren om hun reflecties te delen. Zij gaven een aantal punten mee om in het achterhoofd te houden bij de gedachtewisseling.

Zo werd genoemd dat gevoelsmatig en in verwoording een ‘muur’ kan ontstaan tussen overheid en netwerken, maar dat die er eigenlijk niet is. Verder werd het werk in de netwerken vergeleken met het werken aan een ‘sociaal rioleringsstelsel’. Zoals de aanleg van riolering de grootste bijdrage aan de volksgezondheid in Nederland tot nu toe mag worden genoemd, zo kan de volgende game-changer de transitie naar passende zorg zijn. “Bedenk dat alles wat wij doen om de wereld leefbaar te houden als zorg gezien kan worden, al wordt niet alles zo genoemd." Ten slotte werd benadrukt dat het belangrijk is om echt open te staan om van elkaar te leren. Dat begint met erkennen dat je niet alles weet, ook al ben je koploper. Koester daarbij diversiteit, want juist als je anders bent, kun je van een ander leren. En weerhoud je om te generaliseren en te wijzen naar ‘de overheid’ of ‘de ziekenhuizen’. Kijk naar de individuele mensen die samen willen werken.”

De groep ging uiteen voor de gesprekken in 3 hoeken, waarbij ook Karin Timm, lid van de Raad van Bestuur van het Zorginstituut, zich voegde. Gevraagd naar wat haar was opgevallen in de gesprekken, zei ze “Het is net als in champagne, bubbles komen altijd van onderop.” Daarmee bedoelde ze dat verandering van onderop uit de praktijk komt en ruime nodig heeft om te ontwikkelen.

Hoek 1: Het grotere geheel

In de eerste hoek werd er gesproken over de algemene werkende mechanismen die bijdragen aan een succesvol netwerk in de zorgtransformatie. Deelnemers deelden inspirerende voorbeelden van hoe lokale en landelijke initiatieven met elkaar verweven zijn. Als gedeelde werkende mechanismen kwamen naar voren: gelijkwaardigheid en gedeeld eigenaarschap (niemand is de baas!), gezamenlijke visie voorop in relatie tot het belang van de eigen organisatie ondergeschikt maken, regie en coördinatie zonder machtsuitoefening (‘de tuinman’), omgaan met financiering en belangen en het bouwen van relaties en vertrouwen. "We moeten van een ego-systeem naar ecosysteem werken," benadrukte een deelnemer.

Een belangrijk inzicht was dat vertrouwen, zichtbaarheid en continuïteit de sleutel vormen voor het versterken van sociale structuren; elkaar leren kennen, persoonlijke contacten en relaties laten voortduren. Een zorggemeenschap die door het delen van middelen en kennis veerkracht wist op te bouwen, was daarvan een lichtend voorbeeld. Het illustreert hoe werkende mechanismen bijdragen aan een veerkrachtige samenleving. Er werd ook besproken hoe verschillende mechanismen elkaar kunnen versterken, zoals het combineren van lokale betrokkenheid met professionele ondersteuning.

Hoek 2: Netwerken versterken elkaar

In deze hoek werd besproken hoe netwerken elkaar kunnen versterken in de transitie en hoe ze gezamenlijk kunnen leren transformeren. Zoals de vraaginbrenger verwoordde, "*Het is niet handig dat iedere regio zelf het wiel uit moet vinden, dat kan ook anders.*" Een belangrijk punt dat vaker terugkwam was het omgaan met financiën. Tegenstrijdige belangen en tijdelijkheid van subsidies zitten vaak in de weg. Er werden echter ook mooie voorbeelden genoemd van hoe het anders kan, zoals een initiatief dat gewoon is begonnen, ook al is er geen financiering. Met geld gaat het sneller, maar liever langzaam dan niet. Ook het groepsconsult in Den Haag werd genoemd als voorbeeld van 'gewoon beginnen' met een idee. Er werd benadrukt dat het belangrijk is om dit soort goede voorbeelden actief op te zoeken en met elkaar te delen. Dit helpt om van en met elkaar te leren, elkaar te inspireren, en nieuwe mensen te betrekken. Ook is het van belang om de waarde van het werken in netwerken inzichtelijk te maken op een manier die ook aankomt. Daarvoor is een andere manier van denken nodig. Veel gehoord was het denken en werken vanuit 'de bedoeling' en niet vanuit wetten, regels en bureaucratie. Hiervoor is het nodig om een visie te hebben, uit te zoomen en te kijken naar de lange termijn. Om deze manier van denken verder te brengen moet vooral lef getoond worden. Hoe kunnen we dit beter met elkaar als leernetwerken doen? Kansen worden gezien om elkaar te inspireren en van elkaar te leren. Zodat we met elkaar wegen vinden die nog niet open liggen. Roel van Raak gaf als transitiewijze aan hierbij te geloven in de dialoog en dat het best mag schuren en je elkaar mag confronteren. 'De oplossing ligt in de gemeenschap, niet in het systeem.'

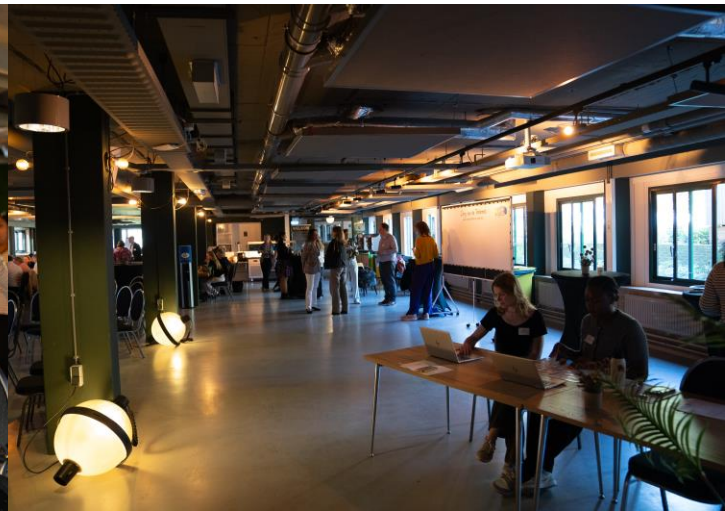
Hoek 3: De overheid als dienstbare partner

De derde hoek boog zich over de rol van de overheid in relatie tot de veranderingspotentie vanuit de samenleving. Hoe kan de overheid dienstbaar zijn en (lokale) initiatieven versterken? De overkoepelende boodschap was dat de overheid Rust, Ruimte en Rugdekking (de 3 R-en) zou moeten geven aan initiatieven. Tijdens de sessie werd het belang van luisteren en faciliteren benadrukt. Het belang van ontmoetingen tussen overheden en inwoners en van samen werken vanuit een gedeeld belang. Een deelnemer vatte het treffend samen: "De overheid moet het fundament bieden waarop anderen kunnen bouwen, niet de bouwer zelf zijn." Als de overheid een fundament biedt om op te bouwen, zal het makkelijker worden om gewoon te ‘doen’ en te kijken waar het ons organisch brengt. Een ander belangrijk thema was de noodzaak om bureaucratische obstakels te verminderen en samenwerking te vereenvoudigen. “Je kan niet binnen een jaar output leveren; dat nekt ons”. Deelnemers deelden hun ervaringen met succesvolle partnerschappen waarin de overheid vooral een ondersteunende rol speelde, bijvoorbeeld door subsidies beschikbaar te stellen of door regelgeving te versoepelen. Dit liet zien dat een dienstbare overheid cruciaal is voor het bevorderen van zorgzame buurten en leefgemeenschappen. De kans zit in het andersom denken, redeneren als mens en niet vanuit het systeem. ''*We moeten terug naar voor elkaar te zorgen*’’, noemde een deelnemer en een ander stelde “*geef de basiszorg terug aan de inwoners”. “Het is verwarrend, een systeemwereld en leefwereld. Je kan alles beter zien als leefwereld.”*

Overkoepelend

Het belang van deze bijeenkomst was dat leernetwerken en mensen van deze netwerken elkaar ontmoeten. Met drie vraagstukken in de hand waren er tal van inspirerende gesprekken en gedeelde inzichten. Natuurlijk was dit het begin en kan je niet verwachten dat de drie vraagstukken opgelost zijn. Wel is een eerste stap gezet om samen meer te kunnen optrekken, bezoeken bij elkaar af te leggen of contact te zoeken.

De rode draad van de bijeenkomst was het belang van samenwerking, vertrouwen en het grotere geheel van het werk in netwerken inzien. Leernetwerken functioneren het best als schakels in een groter systeem. De verandering begint bij het versterken van kleine initiatieven, maar deze maken pas echt impact als ze worden ingebed in een groter netwerk. Verandering begint bij het erkennen van onderlinge afhankelijkheid. Ontmoetingen met elkaar regelen van mens tot mens. Deze meeting heeft hopelijk hier weer een steentje aan bijgedragen.

De Meet-up is voor het Zorginstituut onderdeel van een eigen leerproces. Om te leren ook een responsieve overheid te zijn en te bewegen naar een meer mensgerichte organisatie. Het -samen- leven van mensen is dan het uitgangspunt.

In deze Meet-up staan leer-netwerken en overheids-partijen centraal. Een les is dat dit een stap verder kan, door het gesprek te starten vanuit de mensen en hun leven. Dat zijn we immers allemaal!

